

МАТЕРІАЛИ СЕЙМИКУ ХОЛМСЬКОЇ ЗЕМЛІ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТИ XVI — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТОЛІТЬ

Шляхетські сеймики як нижча ланка парламентської системи і органи місцевого самоврядування мали значний вплив на політичне та соціально-економічне життя Речі Посполитої, у тому числі й на українських землях. Однак устрій і діяльність сеймикових зібрань в українських воєводствах залишаються малодослідженою сторінкою вітчизняної історії XV—XVIII ст.¹

З 1572 р. копії сеймикових актів стали вносити до книг гродських канцелярій. У XVII—XVIII ст. ця практика набула значного поширення, завдяки чому в гродських книгах відклалися і збереглися у їх складі до наших днів більша частина сеймикової документації.

Опубліковано матеріали сімох з дев'яти українських сеймиків: воєводських сеймиків Волинського, Київського, Подільського, Брацлавського і Чернігівського воєводств за 1574—1726 рр.² та генерального (вишньовського) сеймику Руського воєводства і сеймику Галицької землі за 1572—1772 рр.³ Невиданими залишилися документи сеймиків Белзького воєвод-

¹ Українська історіографія з цього питання обмежується лише кількома працями: Іванищев Н. Содержание постановлений дворянских провинциальных сеймов в Юго-Западной России // Архив Юго-Западной России (далі — Архив ЮЗР).— 1861.— Ч. 2.— Т. 1.— С. XV—LXIV; Стороженко Н. Отношение западнорусских дворян второй половины XVII века к вопросам религиозным и сословным // Архив ЮЗР.— 1888.— Ч. 2.— Т. 2.— С. I—XLIX; його ж. Западнорусские провинциальные сеймики во второй половине XVII в.— К., 1888; В[ладимирский]-Б[уданов] М. Несколько слов о значении сеймиковых постановлений начала XVIII в. // Архив ЮЗР.— 1910.— Ч. 2.— Т. 3.— С. I—XII; Крикун М. Інструкція сеймику Волинського воєводства 1595 року // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін.— Львів, 1996.— Т. ССХХХІ.— С. 415—436.

² Архив ЮЗР.— 1861—1910.— Ч. 2.— Т. 1—3. Декілька документів українських сеймиків (у тому числі тих, які стосуються періоду після 1726 р.) уміщено також в інших томах того ж видання.

³ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie (далі — AGZ).— Lwów, 1909—1935.— Т. XX—XXII / Oprac. A. Prochaska; Т. XXIII—XXIV / Wyd. A. Prochaska; Т. XXV / Wyd. W. Hejnosz. Література з історії вишньовського і галицького сеймиків представлена працями тільки польських дослідників: Prochaska A. Sejmiki wiszeńskie w czasach trzech elekcji pojagiellońskich // Kwartalnik Historyczny.— Lwów, 1903.— Т. XVII.— S. 363—404, 544—595; його ж. Samorząd województwa ruskiego w walce z opryszkami // Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filologiczny.— Kraków, 1907.— Т. XLIX.— S. 269—336; його ж. Przedmowa // AGZ.— Т. XX.— S. V—I; Т. XXI.— S. V—XXXIV; Т. XXII.— S. V—XXI; Т. XXIII.— S. V—XXI; Piotrowski S. Uchwały podatkowe sejmiku generalnego wiszeńskiego 1572—1772 //

ства і Холмської землі Руського воєводства. Белзькі сеймикові акти були зібрані і підготовлені до публікації, яку унеможливив початок Другої світової війни⁴. Документи холмського сеймику, які також планувалося видати у серії „Aktów grodzkich i ziemskich“, як і белзькі, є практично неопрацьованими⁵.

На території Холмської землі діяли дві гродські канцелярії — холмська і красноставська. Що стосується останньої чверти XVI — першої половини XVII ст., збереглися лише холмські книги, і то не всі⁶. Нині вони зберігаються у Державному архіві в Любліні (*N zespołu 9*)⁷. Матеріали холмського сеймику містяться у 15 гродських книгах (див. табл. 1 і додаток): одній декретовій, одинадцяти записових і трьох реляційних⁸.

Ці матеріали можна поділити на дві групи: 1) документи сеймику і 2) акти іншого походження, які прямо або опосередковано стосуються діяльності сеймику та шляхетського самоврядування у Холмській землі. До першої групи (41 документ) належать сеймикові ляуди (постанови; 25), інструкції послам на сейми (7) та інші документи (рекогніції, квити, атестації; 9). До другої групи (59) належать універсали короля (34), руського воєводи (9), холмського каштеляна (4), а також документи, дотичні до історії сеймику (3) та діяльності призначених сеймиком поборців (збирачів податків; 9).

Ляуди за функціональним призначенням сеймикових зібрань (див. табл. 2) можна поділити на постанови передсеймових (№ 27, 76), післясеймових (№ 28, 29, 41, 54, 61, 65, 68, 69, 80, 86), депутатських (№ 82, 94),

Studia nad historią prawa polskiego.— Lwów, 1932.— Т. 13.— Zesz. 4; Śreniowski S. Organizacja sejmiku halickiego.— Lwów, 1938; Kostkiewicz T. Działalność kulturalna sejmiku ruskiego // Pamiętnik Historyczno-Prawny.— Lwów, 1939.— Т. XIII.— Zesz. 2; Hejnosz W. Udział ziemi przemyskiej w życiu parlamentarnym Polski przedrozbiorowej // Rocznik Przemyski.— Przemysł, 1963.— Т. IX.— Zesz. 2.— S. 179—186.

⁴ Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка, від рукописної книги, 2402 III; Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, рек. 15964/II. Див.: Винниченко О. Невиданий 26-ий том „Aktów grodzkich i ziemskich“ // Вісник Львівського університету. Серія історична.— Львів, 1998.— Вип. 33.— С. 207—217; Bondyra W. Chronologia sejmików belskich w dobie saskiej (1697—1763) // Res Historica.— Lublin, 1999.— Zesz. 7: Z dziejów społecznych i politycznych Polski przedrozbiorowej / Pod red. H. Gmitereka.— S. 99—149.

⁵ Відомості про матеріали холмських сеймиків див.: Prochaska A. Z dziejów samorządu ziemi chełmskiej // Przegląd Historyczny.— Warszawa, 1908.— Т. VI.— S. 33—49, 155—172, 306—321; Hejnosz W. Lauda sejmikowe chełmskie // Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego we Lwowie.— Lwów, 1935.— R. XV.— Z. 1.— S. 34—38; Bondyra W. Chronologia sejmików ziemi chełmskiej 1697—1762 // Rocznik Chełmski.— Chełm, 1996.— Т. II.— S. 341—370.

⁶ Частина холмських гродських книг зберігається нині у Національному історичному архіві Білорусі у Мінську (ф. 1740).

⁷ Archiwum Państwowe w Lublinie (далі — APL). Castrensia Chelmensia (далі — CChelm.).

⁸ APL. CChelm. Decreta (далі — Decr.), ks. 4 (1572—1575); Inscriptiones (далі — Inscr.), ks. 10 (1591—1594), 12 (1598—1600), 14 (1603—1605), 15 (1606—1608), 16 (1611—1612), 17 (1613—1614), 18 (1617—1619), 19 (1622—1623), 20 (1626—1627), 21 (1628—1629), 22 (1630—1632); Relationes (далі — Rel.), ks. 61 (1639—1641), 64 (1642—1643), 65 (1643—1645). Немає гродських книг, у які були або могли бути внесені сеймикові матеріали за 1576—1590, 1595—1597, 1601—1602, 1609—1610, 1615—1616, 1620—1621, 1624—1625, 1633—1638 і 1646—1647 рр., тобто за 39 років зі 76 (1572—1647). Збереглися з того періоду також інші холмські гродські книги, у які сеймикові матеріали не вносилися.

Таблиця 2

Поділ документів за типом сеймиків

Різновид документів	Тип сеймику, якого стосуються документи						Разом		
	перед-сеймовий	після-сеймовий	депутатський	елекційний	надзвичайний	конфедераційний		з'їзд	генеральний воєводства
Кількість документів									
Постанови сеймиків	2	10	2	2	2	5	2	—	25
Інструкції послам на сейми	7	—	—	—	—	—	—	—	7
Інші сеймикові документи	1	—	7	1	—	—	—	—	9
Королівські універсали	24*	7	—	1	2	—	—	—	34
Універсали руських воевод	—	—	—	5	—	—	—	4	9
Універсали холмських каштелянів	—	—	—	4	—	—	—	—	4
Документи, пов'язані з діяльністю поборців	—	7	1	1	—	—	—	—	9
Інші документи, що стосуються діяльності сеймиків	1	—	2	—	—	—	—	—	3
Разом	35	24	12	14	4	5	2	4	100

* У тому числі два універсали, що стосуються терміну і місяця проведення сейму 1626 р. (№ 51, 52)

елекційних (№ 16, 34), конфедераційних (тобто сеймиків часів безкоролів'я; № 1, 3, 5, 6, 7) і надзвичайних (№ 19, 43) сеймиків та ухвали шляхетських судових з'їздів (№ 17, 24).

Постанови холмського сеймику, як і люди інших сеймиків Корони, зазвичай писані за певною формою, яка, зрештою, не була обов'язковою. Більшість їх складається з трьох частин: вступної, у якій йдеться про мету скликання сеймику; основної, де викладено прийняті сеймикуючою шляхтою ухвали, та заключної, у якій міститься зобов'язання учасників дотримуватися прийнятих ухвал, сказано про оформлення постанови як публічного акта (підписання, притиснення печаток, облятування в актові книги та інше), зазначено місце і час написання постанови та подано підписи маршалка та інших учасників зібрання.

Постанови торкаються різних питань. Переважно в них йдеться про податкові справи, причому тільки їх стосуються постанови таких сеймиків: післясеймових* 11 січня 1627 р.⁹, 15 вересня 1628 р., 18 грудня 1629 р.¹⁰, 25 червня 1640 р.¹¹ і 6 травня 1642 р., елекційних 7 серпня 1600 р. і 9 липня 1612 р., надзвичайного 14 лютого 1622 р., депутатського 14 вересня 1643 р. і шляхетського з'їзду 19 вересня 1600 р.

Поряд з податковими справами інших питань торкаються люди таких сеймиків: передсеймового 27 березня 1607 р. (стосується скликання післясеймового сеймику), післясеймових 20 серпня 1607 р. (відправлення посольства до короля у зв'язку із завершенням рокошу), 5 квітня 1619 р.¹² (утримання повітового жовніра) і 27 березня 1629 р.¹³ (продаж солі з руських жуп холмським шляхтичам¹⁴) та шляхетського з'їзду 22 травня 1606 р., учасники якого, вислухавши реляцію послів на сейм, відмовились обговорювати податкові питання на післясеймовому сеймику (3 червня), скасували його і ухвалили замість цього їхати на люблінський з'їзд (4 червня).

Зовсім не стосуються податків постанови чотирьох сеймиків: передсеймового 25 серпня 1639 р. (тут йдеться про надання грошової суми холмській капітулі на відбудову фарного костелу в Холмі), надзвичайного 26 березня 1604 р. (регулювання роботи земського суду) та післясеймових 8 серпня 1607 р.¹⁵ і 11 грудня 1629 р. (дві останні постанови є актами лімітації (відкладення) сеймиків — відповідно на 20 серпня і 31 грудня).

* Післясеймові сеймики скликалися власне для затвердження ухвалених сеймом податків, визначення способів їх збору та обрання поборці.

⁹ Ухвалив скликання сеймику надзвичайний (торунський) сейм 1626 р. (Volumina legum Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae ab anno 1347 ad annum 1780 / Ed. J. O h r y z k o. — Petersburg, 1859. — Т. 3. — S. 258.)

¹⁰ Призначений надзвичайним сеймом 1629 р. (Там само. — S. 317.)

¹¹ Призначений сеймом 1640 р. (Там само. — S. 466.)

¹² Призначений сеймом 1619 р. (Там само. — S. 172.)

¹³ Призначений звичайним сеймом 1629 р. (Там само. — S. 308.)

¹⁴ Разом з постановою сеймику в гродські книги було внесено писаний у цій справі (на прохання послів Холмської землі на сейм) лист (від 24 лютого 1629 р. з Варшави) коронного великого підскарбія Гермолая Лігензи до свого сестринця Гермолая Тиравського, самбірського підстарости і адміністратора руських жуп (APL. CChelm. Inscr., ks. 21, s. 524—524v.).

¹⁵ Призначений сеймом 1609 р. (Volumina legum. — Т. 2. — S. 461.)

З конфедераційних сеймиків два відбулися під час безкоролів'я після смерти короля Сигізмунда II Августу¹⁶, три (в тому числі переделекційний сеймик 26 жовтня 1575 р.) — під час безкоролів'я після від'їзду з Речі Посполитої короля Генрика Вalezія (Валуа). Тематика постанов цих сеймиків була характерною для безкоролів'я: елекція короля (№ 1, 6, 7), від'їзд короля (№ 6), оборона країни (№ 6), генеральний з'їзд (№ 1, 6), безпека Холмської землі (№ 1, 7), каптурові суди (№ 1, 3, 5, 6), податки (№ 7), робота земського суду (№ 3, 7), обрання холмського земського підсудка (№ 5, 6), виконання урядниками ухвал сеймику (№ 5).

Серед інших сеймикових актів особливе значення мають інструкції послам на сейми, в яких викладені погляди сеймикуючої шляхти на проблеми політичного та соціально-економічного життя Речі Посполитої. Як і сеймикові постанови, інструкції складаються з трьох частин: вступної, у якій міститься інформація про скликання, місце і час проведення передсеймового сеймику, названо послів та висловлено привітання і подяки королеві, основної, у якій викладені шляхетські постулати та приватні прохання (так звані *petita**), і заключної, де говориться про оформлення документа та подано підпис маршалка. З інструкцій холмського сеймику одна (на сейм 1611 р.) походить з періоду правління Сигізмунда III, шість (на сейми 1639, 1640, 1641, 1642, 1643 і 1645 рр.) припадають на час правління Владислава IV.

Тематика інструкцій холмського сеймику, як, зрештою, узагалі передсеймових сеймиків Речі Посполитої, дуже різноманітна. Подаємо її у порядку переліку питань в інструкціях. Інструкція від 22 серпня 1611 р.: похід під Смоленськ; завершення „московських справ“; сплата податків; порядок прийняття ухвал сеймом; стосунки між шляхтою і духовенством (так звана *compositio inter status*); Прусський лен; платня кварцяному війську; „вдячність“ київському воеводі; замішання у Кракові та Вільні; комісії для коронних канцелярій; неправовий збір водного мита зі шляхти; трибунальські, сеймові і завірні декрети; опікунство; баніції; пограбування шляхти Самбірського і Дрогобицького повітів; скасування данини на Саннік (*Sawic*?); здирства з боку осіб, що йдуть на засідання коронного трибуналу (провіант з маєтків); шлюб Александра Консупольського; прецеденція (суперечка про порядок старшинства на сеймиках та в інших публічних місцях) між урядниками Холмської землі (земським суддею, підчашиєм і війським); справи сандомирського воеводи Єжи Мнішека. Інструкція від 25 серпня 1639 р.: виплата заборгованості війську; козацька комісія і забезпечення Кодацької фортеці; „субсидія“ на військову експедицію проти турецьких і татарських нападів; гіберни (зимові постой) кварцяного війська в Україні; королівські справи; морське мито; монетний двір; комісії для розмежування з сусідніми державами; вибранці; земельні надання смоленським і інфлянтським жовнірам та компенсація серпійським обивателям; екзекуція (виконання) баніцій і інфамій; постулат маркграфа Сигізмунда Бранденбурзького стосовно

¹⁶ Постанова сеймику 17 липня 1572 р. опублікована: Noailles E. Henri de Valois et la Pologne en 1572.— Paris, 1867.— Т. III.— S. 157—159. Її аналіз див.: Gruszecki S. Inicjatywa polityczna szlachty chełmskiej w czasie bezkrólewia w 1572 roku // Rocznik Lubelski.— Lublin, 1971.— Т. XIII: 1970 rok.— S. 51—58.

* *Petita* вміщені у всіх відомих нам інструкціях холмського сеймику послам на сейм.

Прусського лена; борг князям де Крой на Битові і Лемборку; індігенат Вільгельма; звільнення королевича Казимира з ув'язнення у Франції; виконання конституції попереднього сейму про економію; збільшення поголового з євреїв; *compositio inter status*; розгляд справ у трибуналах; призначення комісії для розмежування Холмської землі і Берестейського воеводства; призначення комісії для розмежування королівських і шляхетських маєтків у Холмській землі; ревізія та переписування холмських і красноставських земських книг; судочинство в сеймі; апробація конституцією скасування Кавалерії; присяга Гданська у вірності; виїзд короля за кордон; реасумація (відновлення) статуту *de iustitiationibus*; морський флот; „смоленська“ артилерія; штрафування неосілих у землі урядників. Інструкція від 27 березня 1640 р.: образа шляхти в королівській легатії (інструкції на передсеймові сеймики); підтвердження артикулів на попередній сейм; можлива війна з турками; заборгована платня війську; гроші на армію; посполите рушення; участь міщан, купців і євреїв у підготовці до війни; вибранці; морське мито; результат комісії для переговорів з Гданськом; гроші від прусського герцога; титули; трибунальські і сеймові декрети; надання Курляндського лена; порядок прибуття послів на сейм; звільнення королевича Казимира; забезпечення прикордонних фортець, зокрема Кам'яця (скасування тамтешнього ярмарку); помешкання у „судових“ містах, зокрема в Любліні; роздача помешкань сеймовим послам; розрахунок коронного великого підскарб'я; робота комісії до воупу під час сейму; прохання королевича Кароля Фердинанда; інвентаризація і передача до коронного архіву паперів покійного примаса; пакти з сусідніми державами; ексцес у віленському костелі св. Міхала. Інструкція від 9 липня 1641 р.: виплата заборгованості війську; коеквація (зрівняння між окремими воеводствами і землями) в податках; морське мито; поголове з євреїв; звітність підскарбіїв на сеймі; виконання конституції *equestri ordine affectati*; гіберни кварцяного війська; заборгованість реєстровим козакам; порядок роботи сейму (конклюдія); погана монета; комісія для розмежування з Угорщиною і Трансильванією; комісії для розмежування королівських і шляхетських маєтків; ординація Битова і Лемборка; борг князям де Крой; королівський стіл; кварта з Великого князівства Литовського; постулат королевича Казимира; надання площького єпископства королевичеві Каролу Фердинанду; комісія для розмежування з Московією; допоміжні („суплементові“) війська; виплата упоминків татарам; „служебні“ люди „українних“ королівських міст; вибранці; почти державців королівщин; литовські татари і вибранці; захист Познанського і Серадзького воеводств від нападів „закордонних“ військ; інфлянтські емігранти; трибунальські, сеймові і задвірні декрети; робота коронного трибуналу; інфамії і баніції; шлюзи і греблі на ріках Венрі і Бузі; *compositio inter status*; повинності Прусського лена; торгівля збіжжям у Гданську; затримка сплати податків до скарбу „нездатними“ поборцями; гіберни військ; індігенат голландського (?) шляхтича Вільгельма. Інструкція від 7 січня 1642 р.¹⁷: виплата заборгованості війську, податки; збільшення війська, його офіцерський склад, розміщення на українських землях та гіберни; коеквація

¹⁷ Згідно з постановою сейму 1641 р., надзвичайний сейм був призначений на 11 лютого 1642 р., передсеймові сеймики — на 7 січня (*Volumina legum...*— Т. 4.— S. 9).

в податках, податкові заборгованості, кварта, покарання боржників; „вдячність“ (*gratitudinet*) королеві (покриття королівських боргів); збір заборгованостей до скарбу; подвійне поголовне з євреїв; податки у Холмській землі; оформлення сеймових конституцій. Інструкція від 2 січня 1643 р.: протидія небезпеці з боку „поган“ (посполите рушення, виплата татарам упоминків); протидія небезпеці з боку Москви (гарнізони, озброєння, розмежування, комісія); посольство до Швеції у зв'язку з будівництвом нових фортець над Двіною; платня війську; гіберни „українних“ військ; вибранці; іноземна монета; „коректура прав“; комісія для Холмської землі; грошова підтримка королеві; збір податків у Холмській землі; індігенати; борг князям де Крой; *senatusconsultus*; виконання пактів конвенцій; ваканси; час проведення сеймів; сеймові конклюдії; ревізія скарбу; використання кварти на платню війську; розпорядження коронним великим підскарбієм велицькими жупами і економіями; арешти в Гданську шляхетських капітанів і сплавщиків; надання королевицеви площного єпископства; роздача королівщин; інвентаризація староств; розпорядження коронним великим підскарбієм податками, належними до скарбу; коронний трибунал (присяга депутатів, маршалок); неправочинні дії холмського владика; прецеденція між послами Холмської і Галицької земель, Руського і Київського воеводств; *rax inter disidentes*; апробація постанови холмського сеймику елекції поборці (6 травня?) у справі податків¹⁸; роздача „бенефіцій і гідностей“ незаслуженим і неосілим особам (конституція 1613 р.¹⁹); ревізія та переписування холмських і красноставських земських та підкоморських книг; шлюзи на Вепрі і Бузі; лібертація шляхетських помешкань у Любліні від проживання депутатів коронного трибуналу. Інструкція від 7 січня 1645 р.: робота сейму (прибуття послів, пролонгація нарад, конклюдія, сенаторська рада, скликання надзвичайного сейму); рецеси (відкладені справи) попереднього сейму; скарбові справи (кварта, складне винне, львівська комісія, заборгованості); реляційний сеймик; платня війську; виплата упоминків татарам; робота московської комісії; забезпечення гарнізонів прикордонних фортець, зокрема Динебурга; комісія для реставрації краківського замку; комісія для реставрації смоленського замку; комісія для переговорів зі Швецією стосовно „вічного“ миру; „вдячність“ королеві; посаг Анни Католичини, княжни нейбурзької; ревізія комутації (обміну) шахти під Величкою і діличного ґрунту краківського воеводи Станіслава Любомирського; борг князям де Крой; прийняття варшавською гродською канцелярією протестацій сеймових послів; декрети; гіберни „українних“ військ; монета; комісії щодо кордонів; розмежування шляхетських і королівських маєтків; королівські економії; роздача „бенефіцій і дигнітарств“; оформлення сеймових конституцій; депутати для судового розгляду реміс (відісланих на сейм для остаточного вирішення справ) і написання тексту конституції після завершення сейму; забезпечення шляхти сіллу; *compositio inter status*; коронний трибунал; ревізія і переписування холмських земських книг; берестейський шлюз; комісія для розмежування коронних і литовських маєтків; надвірні суди; стації військ у „публічних“ містах (місцях проведення сеймиків і судів);

¹⁸ Постанова була апробована сеймом (*Volumina legum...*— Т. 4.— С. 32).

¹⁹ Там само.— Т. 3.— С. 94.

„московська“ артилерія, кварта на артилерію; скасування купецьких донатив („варшавська такса“, „гданська сігіляція“); морське мито; „коректура права“; „українні“ староства (люстрація, вибранці, служебні люди); духовні особи „плебейського“ походження; поголовне з євреїв; сеймиківі інструкції на сейм; „грецька релігія“; оборона Смоленська; коронний архів; ревізія коронного скарбу; роздача королівщин; залишки з податкових сум у холмських поборців; холмські підкоморські книги; справа Кроковського (перехід кордону Речі Посполитої); судочинство під час гродських „старостинських“ рочків; королівські легації на передсеймові сеймики; пресвітерство плоцького єпископа-королевича; цілісність судових староств; ревізія гусинського шлюзу.

Крім постанов і інструкцій, холмський сеймик видавав й інші документи. Це квити депутатських сеймиків 1643 і 1645 рр., видані поборцям землі, які звітувалися перед зібранням у справі збору податків і використання зібраних сум; рекоґніція (заява) зібраної на депутатському сеймику 1593 р. шляхти у справі обрання диспенсатора (розпорядника) податку (ним став холмський хорунжий Миколай Чижовський) і затвердження обраного на варшавському сеймі 1593 р. поборцем Анджея Серебрицького²⁰; акт елекції (*electio subindictis*) холмського підсудка, поданий до гродських книг учасниками сеймику та підписаний маршалком, холмським старостою Миколаєм Угровецьким і холмським підкоморієм Павлом Ожеховським; атестація депутатського сеймику 1623 р. у справі виборів депутата. Подекуди за дорученням і від імені учасників зібрання документи видавав сеймиківий маршалок. До них належать такі акти: рекоґніція маршалка депутатського сеймику 1632 р. Вацлава Замойського у справі позики²¹, взятої ним за дорученням сеймику; атестація маршалка депутатського сеймику 1642 р. Самуеля Бжезіцького у тій же справі; атестація маршалка передсеймового сеймику 1643 р. Станіслава Ставського у справі винагороди (300 злотих) холмському гродському писареві Геронімові Сметанці (за виконання функцій депутата Холмської землі „до коректури права“ у Варшаві²²); реляція (зі-

²⁰ Volumina legum...— Т. 2.— S. 354.

²¹ Учасники депутатського сеймику відрядили Францішека Гожковського до руського воеводи для визначення позицій послів Холмської землі на елекційному сеймі (*dla stanowiska poslom ziemie chełmskiey na electia*). За дозволом учасників сеймику маршалок позичив у холмського підкоморія Яна Скашевського для Ф. Гожковського 200 злотих, які під закладом такої ж суми зобов'язався повернути (*de suo*) Я. Скашевському (або його спадкоємцям) точно на свято св. Іоанна Хрестителя (*blisko przyszly*), видавши відповідну рекоґніцію. Учасники зібрання дали словесну асекурацію (обіцянку) повернути маршалкові гроші *ex publico*. З невідомих причин борг не було повернуто Я. Скашевському ані В. Замойським, ані сеймиком. Спадкоємиця Я. Скашевського (помер 12 квітня 1634 р.), його донька Єва, дружина володимирського підкоморія Сапегі, переказала заборговану суму в дар „холмським прелатам і канонікам“ на ремонт (на *geratia*) холмського костелу. Депутатський сеймик 1642 р. дозволив цей дар і призначив відібрати вказану суму в тогочасного поборці Г. Сметанки, про що маршалком сеймику була видана атестація. Холмський кафедральний декан Кшиштоф Бомковський 20 вересня того ж року в Холмі отримав від Г. Сметанки з решти тогорічних поборів 200 злотих і видав відповідний квит (*APL. CChelm. Rel., ks. 64, s. 281—282v.*).

²² Згідно з постановою сейму 1641 р., депутація мала діяти у Варшаві від 1 жовтня 1642 р. (*Volumina legum...— Т. 4.— S. 9*). Очевидно, Г. Сметанка був обраний депутатом на сеймику 15 вересня 1642 р.

знання) маршалка депутатського сеймику 1644 р. Францішека Бондзинського у справі перебігу виборів депутата.

Королівські універсали можна поділити на три групи. Першу складають універсали, якими скликали передсеймові сеймики*. Усі вони написані за стандартною схемою і містять інформацію про політичну ситуацію в країні, причини скликання сейму**, час і місце проведення сейму, передсеймового сеймику***, генерального („корчинського“) сеймику провінції****, а також побажання короля щодо успішного проведення сеймику, обрання досвідчених послів та забезпечення їх відповідною інструкцією. З невідомих причин до книг не були внесені королівські універсали про скликання сеймів 1595, 1605, 1623, 1631, 1639, 1641, 1643 і 1645 рр.

Сім королівських універсалів стосуються скликання та проведення післясеймових сеймиків. Зміст їх також побудований за стандартною формою і містить такі елементи: опис сейму, політичної ситуації в країні, вказівка на необхідність підтвердження та виконання прийнятих сеймом постанов, зокрема щодо сплати податків і обрання поборці****, посилення на ухвали сейму про проведення післясеймових сеймиків*****. Універсал від 3 квітня 1642 р. (№ 85) є повторним, оскільки сеймик, призначений надзвичайним сеймом 1642 р. на 27 березня, завершився безрезультатно (можливо, взагалі не зібрався). П'ять універсалів адресовані шляхті Холмської землі, два (№ 13, 53) є загальними універсалами до всіх обивателів (шляхти) Речі Посполитої.

Три королівські універсали стосуються проведення інших сеймиків: двома з них (№ 42, 55) скликано надзвичайні (екстраординарні) сеймики у зв'язку із загрозою безпеці Речі Посполитої, один (№ 33) повідомляє про відправлення королівського посла з відповідною інструкцією у справі схвалення податку (без згоди сейму) на майбутній сеймик елекції холмського земського писаря (відбувся 9 липня 1612 р.).

З дев'яти універсалів руських воевод п'ять (№ 44, 70, 71, 87, 90) скликають сеймики елекції холмських земських урядників (у тому числі один повторний), чотири (№ 2, 4, 25, 50) — генеральний сеймик Руського воеводства²³. Внесення чотирьох останніх до холмських гродських книг свідчить про те, що частина холмської шляхти брала участь у генеральних сеймиках воеводства (варто зауважити, що один з цих універсалів, від 22 жовтня 1572 р., адресований власне холмській шляхті).

* До цієї ж групи відносимо два універсали з 1626 р., за якими початок і місце проведення тогорічного надзвичайного сейму, скликаного спершу на 13 жовтня до Варшави, через вторгнення шведських військ до Королівської Пруссії та поширення епідемії було перенесено на 10 листопада до Торуня (№ 51, 52).

** Сім універсалів (№ 37, 48, 49, 58, 66, 74, 83) стосуються надзвичайних (двотижневих) сеймів, решта — звичайних (шеститижневих).

*** Усі універсали, крім № 74, який є загальним універсалом для усієї шляхти Речі Посполитої, адресовані обивателям Холмської землі.

**** Універсали № 48, 49, 78 не містять згадок про скликання генерального сеймику.

***** За універсалом від 4 вересня 1631 р. елекція поборці мала відбутися „на przyszlum sejmiku“ (очевидно, йшлося про депутатський сеймик, який того року мав відбутися 15 вересня).

В універсалі від 29 березня 1600 р. згадується про скликання генеральних провінційних сеймиків з участю послів, обраних місцевими сеймиками.

²³ Універсали № 2, 25, 50 опубліковані (AGZ.— 1909.— Т. XX.— S. 7—8 (№ 4), 115 (№ 74), 232 (№ 152).

Чотири універсали холмських каштелянів стосуються скликання сеймиків елекції земських урядників, що належало до обов'язків руського воєводи, але „dla odległości mieysca i czasu“ або через зволісання з його боку за нього це здійснював* холмський каштелян як найвищий урядник землі, про що зазначав у своєму універсалі. Універсал від 3 липня 1600 р. переносив сеймик елекції земського судді на інший день — через відсутність частини шляхти. Універсал каштеляна Яна Замойського від 2 липня 1605 р. був поданий до гродських книг у складі універсалу холмського старости Миколая Угровецького, виданого 4 липня у Холмському замку.

Окрему групу становлять документи, які пов'язані з діяльністю поборців Холмської землі і опосередковано свідчать про виконання рішень холмського сеймику щодо сплати податків. Це шість квитів коронних великих підскарбіїв, виданих у зв'язку з отриманням від поборців грошей, два квити львівської комісії, яка займалася видачею платні коронному війську, а також акт присяги (*in gatentum*) поборці Холмської землі та його помічника (*suscollector*); перший був призначений варшавським сеймом 1593 р.²⁴ і затверджений депутатським сеймиком 13 вересня того ж року. Перед львівською комісією звітувалися і розраховувалися поборці землі Адам Рудницький (обраний, очевидно, на депутатському сеймику 10 вересня 1612 р.) за надходження податків, ухвалених на сеймику елекції земського писаря 9 липня 1612 р., та Геронім Сметанка за надходження податків, призначених сеймом 1642 р.²⁵ і затверджених на післясеймовому сеймику 6 травня того ж року. Від великих коронних підскарбіїв квити за внесені з податків грошові суми отримали: від Гермолая Лігензи Северин Реговський (за податки, ухвалені сеймом 1627 р.; призначений поборцем на тому ж сеймі²⁶), Анджей Сосновський (за шість поборів, ухвалених на торунському сеймі 1626 р.²⁷ і затверджених на післясеймовому сеймику 11 січня 1627 р., та за 12 поборів, ухвалених на сеймі 1628 р.²⁸ і затверджених на післясеймовому сеймику 15 вересня того ж року); від Миколая Даниловича Г. Сметанка (за видану львівській комісії суму, яка відповідала двом подимним, призначену сеймом 1642 р. і затверджену на післясеймовому сеймику 6 травня) та Анджей Хоїнський і А. Сосновський (за чотири подимних, призначених сеймом 1643 р.²⁹ і підтверджених реляційним (4—5 травня) і депутатським (14 вересня) сеймиками).

Інших документів несеймового походження, які висвітлюють деякі аспекти устрою та діяльності холмського сеймику, в гродських книгах відкрито небагато. До них належать протестація і репротестація двох груп холмських зем'ян, що стосуються виборів депутата на депутатському сеймику 11 вересня 1623 р., та квіт новопризначеного холмського підкоморія Миколая Даниловича для Францішека і Людвіка Бон-

* Два універсали (№ 20, 73) були видані каштелянами за згодою „братії“ (шляхти).

²⁴ Volumina legum...— Т. 2.— S. 354.

²⁵ Там само.— Т. 4.— S. 24.

²⁶ Там само.— Т. 3.— S. 275.

²⁷ Там само.— S. 258.

²⁸ Там само.— S. 288.

²⁹ Там само.— Т. 4.— S. 32. На сеймі поборцем в Холмській землі було призначено тільки А. Сосновського.

дзинських (синів покійного холмського підкоморія Яна Бондзинського) за отримані від них через (przez ręce) Г. Сметанку (колишнього граничного коморника) три книги *acta juridica podkomorskie*, згідно з виданою від імені усіх обивателів Холмської землі, що зібралися на передсеймовий сеймик 2 січня 1643 р., атестацією депутатів (*ad negotium hocse*) красноставського старости Кишиштофа Стоїнського і холмського підчашія Каспера Ключовського.

У додатку подаємо хронологічний перелік документів до історії сеймику Холмської землі 1572—1647 рр., що відклалися у холмських гродських книгах. Крім назви документа, вказуємо дату (якщо документ датовано за іншими джерелами, дата подається у квадратних дужках) і місце складення, у дужках — місце його зберігання, тип книги, її номер, сторінки, а також коли і ким він був доставлений до гродської канцелярії для облятування в актову книгу.

Олексій ВИННИЧЕНКО

ДОДАТОК

Матеріали до історії сеймику Холмської землі 1572—1647 рр., що відклалися у холмських гродських книгах

1. Постанова конфедераційного сеймику 17 липня 1572 р. Красностав (Descr., ks. 4, s. 77—78v.; облятована 17 липня 1572 р.).
2. Універсал руського воеводи Єжи Язловецького до шляхти Холмського „повіту“ про скликання сеймику Руського воеводства 13 грудня у Вишні. 22 жовтня 1572 р. Барич (Descr., ks. 4, s. 91v.—92v.; облятований 24 листопада 1572 р.).
3. Постанова конфедераційного сеймику. [27 липня] 1573 р. Холм (Descr., ks. 4, s. 157v.—158v.; облятована 27 липня 1573 р.).
4. Універсал руського воеводи Єжи Язловецького про скликання сеймику Руського воеводства 1 грудня у Вишні. 21 жовтня 1574 р. Львів (Descr., ks. 4, s. 327—328; облятований 9 листопада 1574 р.).
5. Постанова конфедераційного сеймику. [2 січня 1575 р.] Холм (Descr., ks. 4, s. 358—360; облятована 2 січня 1575 р.).
6. Постанова конфедераційного сеймику. 7 квітня 1575 р. Холм (Descr., ks. 4, s. 428—430v.; облятована 7 квітня 1575 р.).
7. Постанова конфедераційного сеймику. 26 жовтня 1575 р. Холм (Descr., ks. 4, s. 472—474v.; облятована 26 жовтня 1575 р.).
8. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 4 серпня у Холмі (сейм призначено на 6 вересня, генеральний сеймик — на 17 серпня у Корчині). 18 травня 1592 р. Краків (Inscr., ks. 10, s. 614—615; облятував [21 травня?] 1592 р. Войцех Коссобудзький, королівський дворянин).
9. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 24 березня у Холмі (сейм призначено на 4 травня, генеральний сеймик —

на 6 квітня у Корчині). 3 лютого 1593 р. Варшава (Inscr., ks. 10, s. 1039—1041; облятував 22 лютого 1593 р. „урожений“ Станіслав Мишка, королівський дворянин).

10. Рекогніція шляхти Холмської землі, зібраної на депутатському сеймику. 13 вересня 1593 р. (Inscr., ks. 10, s. 1459—1460).

11. Акт присяги поборці Холмської землі Анджея Серебрицького і заступника поборці Анджея Жулінського. 20 вересня 1593 р. (Inscr., ks. 10, s. 1471—1472).

12. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 10 січня 1600 р. у Холмі (сейм призначено на 9 лютого, генеральний сеймик на — 26 січня у Корчині). 20 листопада 1599 р. Неполоміце [Неполоміри?] (Inscr., ks. 12, s. 495—495v.; облятував 11 грудня 1599 р. „урожений“ Альберт [Єруцький?], королівський дворянин).

13. Королівський універсал про скликання післясеймових сеймиків 15 травня (генеральні сеймики призначено на 29 травня). 29 березня 1600 р. Варшава (Inscr., ks. 12, s. 587—587v.; облятований 25 квітня 1600 р.).

14. Універсал холмського каштеляна Марціна Угровецького про скликання сеймику елекції холмського земського судді 3 липня у Холмі. 7 червня 1600 р. Холм (Inscr., ks. 12, s. 609; облятований [13?] червня 1600 р.).

15. Універсал холмського каштеляна Марціна Угровецького про перенесення сеймику елекції холмського земського судді на 7 серпня. 3 липня 1600 р. Холм (Inscr., ks. 12, s. 630—630v.; облятував 4 липня 1600 р. „шляхетний“ Станіслав Во[ц]ковський).

16. Постанова сеймику елекції холмського земського судді. 7 серпня 1600 р. Холм (Inscr., ks. 12, s. 666—667; облятував 8 серпня 1600 р. „шляхетний“ Анджей Серебрицький, холмський земський писар).

17. Ухвала з'їзду шляхти Холмської землі на судовій сесії. 19 вересня 1600 р. Красностав (Inscr., ks. 12, s. 696—696v.; облятував 9 жовтня 1600 р. „шляхетний“ Пйєронім Ясенський екстракт з красноставських гродських книг, до яких ухвалу було внесено 19 вересня 1600 р. холмським підкоморієм Павлом Ожеховським).

18. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику на 29 грудня у Холмі (сейм призначено на 30 січня 1601 р. у Варшаві, генеральний сеймик — на 26 січня у Корчині). 26 жовтня 1600 р. Корчин (Inscr., ks. 12, s. 713; облятований 23 листопада 1600 р.).

19. Постанова надзвичайного сеймику. 26 березня 1604 р. Холм (Inscr., ks. 14, s. 395—395v.; облятували 11 грудня 1604 р. Фридерик Подгородинський і Якуб Сеницький).

20. Універсал холмського каштеляна Яна Замойського про скликання сеймику елекції холмського земського підсудка 20 липня у Холмі. 2 липня 1605 р. Замостя (Inscr., ks. 14, s. 614; облятований 4 липня 1605 р. у складі універсалу холмського старости Миколая Угровецького).

21. Акт елекції холмського земського підсудка. 20 липня 1605 р. Холм (Inscr., ks. 14, s. 619).

22. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 13 лютого 1606 р. у Холмі (сейм призначено на 7 березня у Варшаві, генеральний сеймик — на 23 лютого у Корчині). 19 грудня 1605 р. Краків (Inscr., ks. 15, s. 5; облятований 5 січня 1606 р.).

23. Королівський універсал про скликання післясеймового сеймику 3 червня у Холмі. 28 квітня 1606 р. Варшава (Inscr., ks. 15, s. 104v.—106v.; облятований 10 травня 1606 р.).

24. Ухвала з'їзду шляхти Холмської землі на судовій сесії. 22 травня 1606 р. Красностав (Inscr., ks. 15, s. 113v.—115v.; облятували [29 травня?] 1606 р. Геронім Ясенський, граничний коморник, та інші; екстракт з красноставських гродських книг, до яких ухвалу було внесено 24 травня 1606 р. групою шляхтичів).

25. Універсал руського воєводи Станіслава Гольського про скликання збройного з'їзду 30 липня під Вишнею. 5 липня 1606 р. Львів (Inscr., ks. 15, s. 201v.—202v.; облятував 19 липня 1606 р. „шляхетний“ Адам [Сенеліський?]).

26. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 27 березня у Холмі (сейм призначено на 7 травня, генеральний сеймик — на 9 квітня у Корчині). 7 лютого 1607 р. Краків (Inscr., ks. 15, s. 351—351v.; облятований 5 березня 1607 р.).

27. Постанова передсеймового сеймику. 27 березня 1607 р. Холм (Inscr., ks. 15, s. 391v.—392; облятували 28 березня 1607 р. „урожені“ Юзеф Сеницький і Станіслав Городинський).

28. Постанова післясеймового сеймику. 8 серпня 1607 р. Холм (Inscr., ks. 15, s. 464v.—465; облятували 8 серпня 1607 р. „урожені“ Станіслав Городиський і Александр Стано).

29. Постанова післясеймового сеймику. 20 серпня 1607 р. Холм (Inscr., ks. 15, s. 471—472v.; облятували 20 серпня 1607 р. „урожені“ Єжи Блендовський і Альберт Романовський).

30. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 6 грудня у Холмі (сейм призначено на 15 січня 1609 р., генеральний сеймик — на 18 грудня у Корчині). 27 вересня 1608 р. Краків (Inscr., ks. 15, s. 821v.—822; облятував 1 листопада 1608 р. „шляхетний“ Пйотр Скварський).

31. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 22 серпня у Холмі (сейм призначено на 26 вересня, генеральний сеймик — на 3 вересня у Корчині). 12 червня 1611 р. Обоз під Смоленськом (Inscr., ks. 16, s. 184—184v.; облятував 1 липня 1611 р. „урожений“ Пйотр Зданович).

32. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 22 серпня 1611 р. Холм (Inscr., ks. 16, s. 239—243v.; облятував 5 вересня 1611 р. „шляхетний“ Ян Терновський [холмський земський коморник?]).

33. Королівський універсал про відправлення посла на сеймик елекції холмського земського писаря для затвердження на ньому податків. 2 травня 1612 р. Варшава (Inscr., ks. 16, s. 588; облятував 18 червня 1612 р. „шляхетний“ [Станіслав?] Рудницький).

34. Постанова сеймику елекції холмського земського писаря. 9 липня 1612 р. Холм (Inscr., ks. 16, s. 610v.—611; облятував 11 липня 1612 р. „урожений“ Павел Вежбицький, холмський земський суддя, маршалок сеймику).

35. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 28 січня 1613 р. у Холмі (сейм призначено на 19 лютого, генеральний сеймик — на 9 лютого у Корчині). 23 листопада 1612 р. [Ровські поля?] (Inscr., ks. 17, s. 11—11v.; облятував 7 січня 1613 р. „урожений“ Броніслав Рудницький).

36. Квит львівської комісії поборцеві Холмської землі, холмському підстарості Адамові Рудницькому. 26 липня 1613 р. Львів (Inscr., ks. 17, s. 311—311v.; облятований 23 січня 1614 р.).

37. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 13 листопада у Холмі (сейм призначено на 3 грудня у Варшаві, генераль-

ний сеймик — на 23 листопада у Корчині). 20 жовтня 1613 р. Варшава (Inscr., ks. 17, s. 231v.—233; облятований 29 жовтня 1613 р.).

38. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 31 січня 1615 р. у Холмі (сейм призначено на 12 лютого у Варшаві, генеральний сеймик — на 27 січня у Корчині). 17 листопада 1614 р. Варшава (Inscr., ks. 17, s. 564v.—565; облятував 7 грудня 1614 р. „шляхетний“ Ян Мімевський, слуга „уроженного“ Луки Ізайковського, королівського дворянина).

39. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 2 січня 1618 р. у Холмі (сейм призначено на 13 лютого у Варшаві, генеральний сеймик — на 23 січня у Корчині). 26 жовтня 1617 р. Варшава (Inscr., ks. 18, s. 9—10; облятував 18 листопада 1617 р. „шляхетний“ Ян Гораздовський, слуга „уроженного“ Луки Ізайковського, королівського дворянина).

40. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 12 грудня у Холмі (сейм призначено на 22 січня 1619 р. у Варшаві, генеральний сеймик — на 2 січня у Корчині). 25 жовтня 1618 р. Варшава (Inscr., ks. 18, s. 393—393v.; облятував 3 листопада 1618 р. „урожоний“ Кшиштоф Сверський, королівський дворянин).

41. Постанова післясеймового сеймику. 5 квітня 1619 р. Холм (Inscr., ks. 18, s. 532v.—533v.; облятував 5 квітня 1619 р. „урожоний“ Ян Бондзинський, волинський мечник, маршалок сеймику).

42. Королівський універсал про скликання надзвичайного сеймику 13 лютого у Холмі. 20 січня 1622 р. Варшава (Inscr., ks. 19, s. 52—53; облятував 3 лютого 1622 р. „шляхетний“ Мацей Високульський).

43. Постанова надзвичайного сеймику. 14 лютого 1622 р. Холм (Inscr., ks. 19, s. 78—79; облятував 14 лютого 1622 р. „урожоний“ Фридрих Сапега, маршалок сеймику).

44. Універсал руського воєводи Яна Даниловича про скликання сеймику елекції холмського земського підсудка 7 червня у Холмі. 13 травня 1622 р. Варшава (Inscr., ks. 19, s. 266v.—267; облятував [30 травня?] 1622 р. „шляхетний“ Ян Пясецький).

45. Протестація групи холмських зем'ян проти обраного на сеймику депутата до коронного трибуналу. 11 вересня 1623 р. (Inscr., ks. 19, s. 940—940v.).

46. Атестація депутатського сеймику. 11 вересня 1623 р. Холм (Inscr., ks. 19, s. 941; облятував 11 вересня 1623 р. Адам Ганський, маршалок сеймику).

47. Репротестація групи холмських зем'ян у справі обрання на сеймику депутата до коронного трибуналу. 11 вересня 1623 р. (Inscr., ks. 19, s. 941—941v.).

48. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 9 січня 1624 р. у Холмі (сейм призначено на 6 лютого у Варшаві). 15 листопада 1623 р. Варшава (Inscr., ks. 19, s. 1008v.—1009v.; облятував [29 листопада?] 1623 р. „шляхетний“ Ян Томіславський).

49. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 15 вересня у Холмі (сейм призначено на 13 жовтня у Варшаві). 30 липня 1626 р. Варшава (Inscr., ks. 20, s. 286—286v.; облятував [22 серпня?] 1626 р. Стефан Свідерський).

50. Універсал руського воєводи Яна Даниловича про скликання шляхетського з'їзду Руського воєводства 3 вересня над р. Раків під Вишнею.

21 серпня 1626 р. Жовква (Inscr., ks. 20, s. 289v.—290; облятував 28 серпня 1626 р. „шляхетний“ Миколай Богушевський).

51. Королівський універсал про відкладення початку роботи сейму з 13 жовтня на 10 листопада у Варшаві. 12 вересня 1626 р. Варшава (Inscr., ks. 20, s. 316v.—317v.; облятував 26 вересня 1626 р. „шляхетний“ Павел Роїський [Рвіський?]).

52. Королівський універсал про відкладення початку роботи сейму на 10 листопада у Торуні. 18 жовтня 1626 р. Обоз під Вардзімежем (Inscr., ks. 20, s. 338v.—339; облятував 2 листопада 1626 р. „шляхетний“ Павел Глембіцький, королівський дворянин).

53. Королівський універсал про скликання післясеймових сеймиків на 11 січня 1627 р. 11 грудня 1626 р. Варшава (Inscr., ks. 20, s. 374v.—375; облятував 29 грудня 1626 р. „урожений“ Миколай Моравський).

54. Постанова післясеймового сеймику. 11 січня 1627 р. Холм (Inscr., ks. 20, s. 394v.—395v.; облятував 15 січня 1627 р. „урожений“ Ян Скашевський, холмський підкоморій, маршалок сеймику).

55. Королівський універсал про скликання надзвичайного сеймику 6 травня у Холмі. 6 квітня 1627 р. Варшава (Inscr., ks. 20, s. 576v.—577; облятував 15 квітня 1627 р. „шляхетний“ Сімон Роговський).

56. Квит коронного великого підскарбія Гермолая Лігензи поборцеві Холмської землі Анджею Сосновському. 30 червня 1627 р. Варшава (Inscr., ks. 20, s. 827v.—828v.; облятований 1 вересня 1627 р.).

57. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 31 серпня у Холмі (сейм призначено на 12 жовтня у Варшаві, генеральний сеймик — на 22 вересня у Корчині). 12 липня 1627 р. Варшава (Inscr., ks. 20, s. 803v.—804; облятував 6 серпня 1627 р. „шляхетний“ Альберт Гняздзовський).

58. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 5 червня у Холмі (сейм призначено на 27 червня у Варшаві, генеральний сеймик — на 19 червня у Корчині). 20 березня 1628 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 124—124v.; облятував 7 квітня 1628 р. „шляхетний“ Альберт Гняздзовський).

59. Квит коронного великого підскарбія Гермолая Лігензи поборцеві Холмської землі, холмському підстарості Северинові Реговському. 14 червня 1628 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 266v.; облятований 16 серпня 1628 р.).

60. Квит коронного великого підскарбія Гермолая Лігензи поборцеві Холмської землі, холмському підстарості Северинові Реговському. 8 липня 1628 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 285—286; облятований 28 серпня 1628 р.).

61. Постанова післясеймового сеймику. 15 вересня 1628 р. Холм (Inscr., ks. 21, s. 327v.—328; облятував 18 вересня 1628 р. „урожений“ Себастьян Вілгоцький).

62. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 12 грудня у Холмі (сейм призначено на 9 січня у Варшаві). 20 жовтня 1628 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 381—381v.; облятував 13 листопада 1628 р. „шляхетний“ Станіслав Рудницький).

63. Квит коронного великого підскарбія Гермолая Лігензи поборцеві Холмської землі Анджею Сосновському. 30 січня 1629 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 616v.—617v.; облятований 9 травня 1629 р.).

64. Королівський універсал про скликання післясеймового сеймику 27 березня у Холмі. 2 березня 1629 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 499—499v.; облятував 6 березня 1629 р. „шляхетний“ Ян Новицький).

65. Постанова післясеймового сеймику. 27 березня 1629 р. Холм (Inscr., ks. 21, s. 523v.—524; облятована 27 березня 1629 р.).

66. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 23 жовтня у Холмі (сейм призначено на 13 листопада у Варшаві, генеральний сеймик — на 6 листопада у Корчині). 24 вересня 1629 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 843v.—844; облятував 11 жовтня 1629 р. „шляхетний“ Ян Новицький).

67. Королівський універсал про скликання післясеймового сеймику 18 грудня у Холмі. 1 грудня 1629 р. Варшава (Inscr., ks. 21, s. 895v.—896; облятував 14 грудня 1629 р. „шляхетний“ Ян Новицький).

68. Постанова післясеймового сеймику. 11 грудня 1629 р. Холм (Inscr., ks. 21, s. 890v.—891; облятував 11 грудня 1629 р. „урожений“ Ян Оссовський, холмський підстароста).

69. Постанова післясеймового сеймику. 18 грудня 1629 р. Холм (Inscr., ks. 21, s. 899v.—900; облятував 18 грудня 1629 р. „шляхетний“ Альберт Гняздзовський).

70. Універсал руського воеводи Станіслава Любомирського про скликання сеймику елекції холмського земського судді 2 травня у Холмі. 12 квітня 1631 р. Сандомир (Inscr., ks. 22, s. 386v.—387; облятував 17 квітня 1631 р. „шляхетний“ Станіслав Неслуховський, слуга „уроженого“ Яна Неслуховського [холмського підкоморія?]).

71. Універсал руського воеводи Станіслава Любомирського про скликання повторного сеймику елекції холмського земського судді 21 червня у Холмі. 1 червня 1631 р. Вісніч (Inscr., ks. 22, s. 450—450v.; облятував 11 червня 1631 р. „шляхетний“ Миколай Бурдашевський, слуга „уроженого“ Яна Скашевського, холмського підкоморія).

72. Королівський універсал про призначення елекції поборці ухвалених сеймом податків на майбутньому сеймику. 4 вересня 1631 р. Варшава (Inscr., ks. 22, s. 556—556v.; облятував 9 вересня 1631 р. „шляхетний“ Мацей Радливський, слуга підстарости).

73. Універсал холмського каштеляна Самуеля Концепольського про скликання сеймику елекції холмського земського підсудка 6 жовтня у Холмі. 16 вересня 1631 р. Холм (Inscr., ks. 22, s. 559—559v.; облятував 16 вересня 1631 р. „урожений“ Ян Бомковський).

74. Королівський універсал про скликання передсеймових сеймиків 19 лютого (сейм призначено на 11 березня у Варшаві, генеральні сеймики — на 1 березня). 2 січня 1632 р. Варшава (Inscr., ks. 22, s. 632v.—633; облятував 14 січня 1632 р. „шляхетний“ Мацей Трусколесний, слуга „уроженого“ Казімежа Мечковського, королівського дворянина).

75. Рекогніція маршалка депутатського сеймику. 13 вересня 1632 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 281—281v.; облятував 20 січня 1643 р. „шляхетний“ Даніель Кжевський за дорученням Героніма Сметанки).

76. Постанова передсеймового сеймику. 25 серпня 1639 р. Холм (Rel., ks. 61, s. 261—262; облятував 27 серпня 1639 р. Станіслав Ставський, холмський підстолий і підстароста, маршалок сеймику).

77. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 25 серпня 1639 р. Холм (Rel., ks. 61, s. 256v.—261; облятував 27 серпня 1639 р. Станіслав Ставський, холмський підстолий і підстароста, маршалок сеймику).

78. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 27 березня у Холмі (сейм призначено на 19 квітня у Варшаві). 12 лютого 1640 р. Варшава (Rel., ks. 61, s. 428v.—429v.; облятував 4 березня 1640 р. „шляхетний“ Себастьян Настацький, королівський дворянин).

79. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 27 березня 1640 р. Холм (Rel., ks. 61, s. 455v.—457v.; облятував 29 березня 1640 р. „урожоний“ Миколай Сестжевітовський, холмський стольник, маршалок сеймику).

80. Постанова реляційного сеймику. 25 червня 1640 р. Холм (Rel., ks. 61, s. 538—539v.; облятував 26 червня 1640 р. Геронім Сметанка, холмський гродський писар, маршалок сеймику).

81. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 9 липня 1641 р. Холм (Rel., ks. 61, s. 911v.—918; облятував 10 липня 1641 р. „урожоний“ Миколай Мойський, галицький земський суддя, маршалок сеймику).

82. Постанова депутатського сеймику. [9] вересня 1641 р. Холм (фрагмент; Rel., ks. 61, s. 954v.; облятував 10 вересня 1641 р. Геронім Сметанка, холмський гродський писар, маршалок сеймику).

83. Королівський універсал про скликання передсеймового сеймику 7 січня 1642 р. у Холмі (сейм призначено на 11 лютого у Варшаві, генеральний сеймик — на 28 січня у Корчині). 30 жовтня 1641 р. Варшава (Rel., ks. 61, s. 996—997; облятував 25 листопада 1641 р. „урожоний“ Альберт Хилінський, королівський коморник).

84. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 7 січня 1642 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 7—10; облятував 9 січня 1642 р. „урожоний“ Анджей Сосновський, маршалок сеймику).

85. Королівський універсал про скликання повторного післясеймового сеймику 6 травня у Холмі. 3 квітня 1642 р. Варшава (Rel., ks. 64, s. 90v.—91v.; облятував 9 квітня 1642 р. „шляхетний“ Пйотр Зглічинський).

86. Постанова реляційного сеймику. 6 травня 1642 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 111—113; облятував 7 травня 1642 р. „урожоний“ Ян Кживчицький, королівський дворянин, маршалок сеймику).

87. Універсал руського воеводи Якуба Собеського про скликання сеймику елекції холмського підкоморія 25 червня у Холмі. 17 травня 1642 р. Жовква (Rel., ks. 64, s. 131v.—132; облятував 21 травня 1642 р. „шляхетний“ Леонард Раціборський).

88. Квит львівської комісії поборцєві Холмської землі, холмському гродському писарєві Геронімові Сметанці. 1 серпня 1642 р. Львів (Rel., ks. 64, s. 181v.—182v.; облятував 8 серпня 1642 р. „шляхетний“ Симон Могилницький).

89. Атестація маршалка депутатського сеймику. 15 вересня 1642 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 282; облятував 20 січня 1643 р. „шляхетний“ Данієль Кжевський за дорученням Героніма Сметанки).

90. Універсал руського воеводи Якуба Собеського про скликання сеймику елекції холмського земського судді 19 січня 1643 р. у Холмі. 12 грудня 1642 р. Красностав (Rel., ks. 64, s. 251v.—252; облятував 14 грудня 1642 р. „шляхетний“ Леонард Раціборський).

91. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 2 січня 1643 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 269v.—275; облятував 3 січня 1643 р. Станіслав Ставський, холмський підстолий і підстароста, маршалок сеймику).

92. Атестація маршалка передсеймового сеймику. 2 січня 1643 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 281v.; облятував 20 січня 1643 р. „шляхетний“ Даніель Кжевський за дорученням Героніма Сметанки).
93. Квит холмського підкоморія Миколая Даниловича синам померлого холмського підкоморія Яна Бондзинського за видані йому підкоморські книги. 2 січня 1643 р. Холм (Rel., ks. 64, s. 282v.—283; облятований 20 січня 1643 р.).
94. Квит коронного великого підскарбія Миколая Даниловича поборцєві Холмської землі Геронімові Сметанці. 18 серпня 1643 р. Львів (Rel., ks. 65, s. 126—127; облятував 20 листопада 1643 р. „шляхетний“ Симон Могилницький).
95. Постанова депутатського сеймику. 14 вересня 1643 р. Холм (Rel., ks. 65, s. 24—25v.; облятував 15 вересня 1643 р. „урожоний“ Самуель Мірж Бжезіцький, маршалок сеймику).
96. Квит депутатського сеймику поборцєві Геронімові Сметанці. 14 вересня 1643 р. Холм (Rel., ks. 65, s. 28—29; облятував 16 вересня 1643 р. „шляхетний“ Стефан Стапковський).
97. Квит коронного великого підскарбія Миколая Даниловича поборцям Холмської землі холмському скарбникові Анджею Хоїнському і Анджею Сосновському. 15 червня 1644 р. Ухане (Rel., ks. 65, s. 331—331v.; облятований 28 червня 1644 р.).
98. Зізнання (реляція) маршалка депутатського сеймику. 12 вересня 1644 р. (Rel., ks. 65, s. 403v.—404v.).
99. Інструкція передсеймового сеймику послам на сейм. 7 січня 1645 р. Холм (Rel., ks. 65, s. 474v.—482; облятував 7 січня 1645 р. „урожоний“ Францішек з Осєка Бондзинський, маршалок сеймику).
100. Квит депутатського сеймику поборцєві, холмському скарбникові Анджею Хоїнському. [11 вересня] 1645 р. Холм (Rel., ks. 65, s. 685v.—687; облятував 16 вересня 1643 р. „шляхетний“ Лука Бжозка, слуга „урожоного“ Яна Томаша Кживчицького, холмського старости, маршалка сеймику).